

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ที่มุ่งเน้นพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยประยุกต์ตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (กฤษียากร เตชะปิยะพร, 2552) ตามลำดับคือ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม (Review literature) สร้างต้นฉบับนวัตกรรม (D1 = Development ครั้งที่ 1) ตรวจสอบประสิทธิภาพในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (R1= Research ครั้งที่ 1) ปรับปรุงต้นฉบับ (D2) ทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น (R2) และทั้งนี้ดำเนินการจนได้ต้นแบบนวัตกรรม คือหลักสูตรภูมิปัญญา โดยในการวิจัยนี้จะนำขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา มาผสมผสานกับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนการดำเนินงานวิจัยมี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

ซึ่งจะนำเสนอสรุปอภิปรายผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาจนได้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล จำนวน 2 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องขนมพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 9 แผน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องอาหารพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 9 แผน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ศึกษาประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตร ได้ผลการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

หลังจากนำหลักสูตรหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 โรงเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกันระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการ เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน ระยะเวลาการจัดกิจกรรม สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ประเมินประสิทธิภาพหลักสูตร และหน่วยการเรียนรู้ 2 หน่วย สามารถนำไปใช้สอนในคาบกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ได้จริง เพราะการสร้างหลักสูตรได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างละเอียด เริ่มจากศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและสภาพทางวิชาการมากที่สุด จากนั้นยกร่างหลักสูตร มีการปรับปรุงแก้ไขจนคาดว่าจะมีความสมบูรณ์ จึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง วิธีการประเมินที่กำหนดคือผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะอ่านโครงสร้างหลักสูตรอย่างละเอียด และแสดงความคิดเห็นลงในแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้วิจัยนำโครงสร้างหลักสูตรที่ผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้หลักสูตรฉบับสมบูรณ์ ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ประกอบกับการสร้างหลักสูตรโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (ภคิยากร เตชะปิยะพร, 2552) ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ทั้งนี้กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาดา กลิ่นเจริญ และจรรยา ธนิตาเดชาภักดิ์ (2553) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำผ้าลายเขียนเทียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้การวิจัยเชิงพัฒนา 4 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมผ้าลายเขียนเทียนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และประชาชนชาวบ้าน ด้วยการสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 2 สร้างและหาคุณภาพของหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 4 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิสา ศรีโพล และคณะ (2550) ได้ดำเนินโครงการหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง : การจัดกระบวนการเรียนรู้การทำมาหากินของชุมชนในพื้นที่ป่าบุ่ง-ป่าทาม กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเพี้ยมาต ตำบลหนองแค อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การเตรียมการ เตรียมความ

พร้อมของโรงเรียนและชุมชน การทดลองปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน การวิเคราะห์ผลการทดลองเพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นนำไปใช้ในโรงเรียน และการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ที่ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ และสำรวจความต้องการของชุมชน โดยการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร และสัมภาษณ์ความต้องการของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารในโรงเรียน ครู นำผลสัมภาษณ์มาคัดเลือกเนื้อหาสาระมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยคำนึงถึง ความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพชุมชนและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งในขั้นตอนนี้ทำให้ได้ข้อมูลสำหรับนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตร ภูมิปัญญาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสมตามขั้นตอนการวิจัยเชิงพัฒนา

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรจะพบความสอดคล้องกับแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตร ไทเลอร์, ทาบา, เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์, และเลวิส ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาคนควาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทาบา (Taba, 1992 อ้างถึงในรุจิรัฐสาร, 2545 : 60-65) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลของชุมชนและของโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่มีอยู่เดิมผสมผสานความเป็นอยู่กับการต้องการใหม่แล้วสรุปเป็นความเห็นเดียวกันกับความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของอดัม เซยกีวส์ (2545 : 33-37) ที่กล่าวถึงการสำรวจสภาพปัญหาของชุมชนเป็นการศึกษาข้อมูลความเป็นอยู่ของชุมชนและผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างแท้จริง ขั้นตอนที่ 2 การประเมินโครงร่างหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ผู้วิจัยนำหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากแสดงว่าทุกองค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตรมีความเหมาะสม แสดงว่าโครงร่างหลักสูตรมีความสอดคล้องกันทุกประเด็น หลังจากนั้นนำโครงร่างหลักสูตร ไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนไปทดลองใช้ โดยในขั้นตอนนี้ทำให้ทราบข้อบกพร่องของหลักสูตรและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้หลักสูตรถูกต้องเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮาร์ริง บัควรี (2542 : 296-297) ที่กล่าวว่า การประเมินเบื้องต้นของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเพราะเป็นการทบทวนตรวจสอบหลักสูตร ที่จัดทำขึ้นว่ามีสิ่งใดบกพร่องและสมควรปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้จำนวน 9 แผน และให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

2. หลังจากนำหลักสูตรหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น และตอนปลายของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 โรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นกัน เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดกิจกรรมในหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน มีกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักเรียนสนใจ เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามแผนและมีการ ประเมินตามสภาพจริง เหมาะสมสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนสูงขึ้น และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับนักเรียนสอดคล้องกับความต้องการ และความสนใจของนักเรียน นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข กิจกรรมการเรียนรู้มีความหมายต่อ นักเรียน (Dhonburi Rajabhat University Journal Volume 8, Issue 1, January - June 2014 Nichanan Tanngan 40) จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 4 มาตราที่ 24 ในส่วนของการจัดกระบวนการเรียนรู้ สรุปว่า ให้สถานศึกษาจัดเนื้อหา สาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการ ปฏิบัติ ทำให้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนโดย ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ตลอดจน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภท ต่างๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองนักเรียน และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มาก ยิ่งขึ้น โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งสองหน่วยการเรียนรู้ โดยเพิ่มเวลาเรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีเวลาปฏิบัติกิจกรรมมากยิ่งขึ้นส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูง กว่าก่อนใช้หลักสูตร ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และความต้องการของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรม กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนร่วมกับครูเรื่องอาหารและขนมพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อ กิจกรรมมีการสอดแทรกวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวบ้านกับการรับประทานอาหาร จะเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้นำรูปแบบ การสอนให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ของ Driver & Bell, 1986 และ พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำขนมและ อาหารพื้นบ้าน โดยใช้กิจกรรมโครงงาน การเรียนรู้แบบร่วมมือ การสาธิต กระบวนการกลุ่ม การศึกษาค้นคว้า การประเมินชิ้นงาน ประเมินตนเอง ประเมินผลตามสภาพจริง การสะท้อนคิดถึง จุดเด่น จุดด้อยของผลงานตนเองและกลุ่มเพื่อน ผลของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นทำให้นักเรียนมี ความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เรียนรู้เป็น กลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรียนในสิ่งที่ใกล้ตัว มีความหมายกับตนเองนำไปใช้ในวิถีชีวิต ทำให้

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องภูมิปัญญาด้านอาหารมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณี จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการจัดกิจกรรมสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และเกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกัญญา งามบรรจง (2560) ศึกษารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ พบว่า กระบวนการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ที่พัฒนาขึ้นในขั้นที่ 2 ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกสนใจตามถนัด (Choose : C) ผู้เรียนสำรวจความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเอง ร่วมกันวางแผนการทำกิจกรรม สืบเสาะแสวงหาความรู้ ขั้นที่ 3 เป้าหมายชัดปฏิบัติตามแผน (Aim & Act : A) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมประเมินตนเองและสะท้อนผลการประเมินมาสู่การพัฒนาตนเองขั้นที่ 4 สะท้อนแก่นการเรียนรู้ (Reflect : R) ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ สะท้อนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ (self- reflection) ขั้นที่ 5 การยกระดับสู่คุณภาพ (Enhance : E) ผู้เรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ของตน ชื่นชมความสำเร็จในการเรียนรู้ของตน ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ใหม่ ซึ่งมีกิจกรรมบางขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน เช่น การลงมือฝึกปฏิบัติ มีการนำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นจุดสำคัญของการสร้างสรรค์องค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือกันช่วยทำให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและการเรียนรู้ที่คงทนมากขึ้น จากหลักสูตรที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีสิ่งที่ค้นพบ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนการสอน เพราะบรรยากาศการเรียนการสอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบโครงงาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกทำโครงงานขนม อาหารพื้นบ้านที่ตนสนใจ ทำให้สร้างสรรค์นวัตกรรมอาหาร และนำเสนอในรูปของการจัดนิทรรศการ ส่งผลให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เกิดโครงงานที่หลากหลาย จะเห็นได้จากการนำเสนอโครงงานที่แตกต่างตามความสามารถของแต่ละคน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มตนเอง และกลุ่มเพื่อน ผู้เรียนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสุข สนุกสนานไปกับการเรียน บรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีดังกล่าว ส่งเสริมและส่งผลให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ มีสุขภาพจิตที่ดี และใช้เวลาเรียนอย่างอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2548 : 97-98) ที่กล่าวว่า บรรยากาศสภาพแวดล้อม และกิจกรรมที่ดีทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบเพิ่มเติมจากการติดตามการใช้หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและเหมาะสมกับผู้เรียนทั้งในด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรม เช่น เรื่องการทำขนมพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อที่นำผลผลิตจากการทำเกษตร เช่น น้ำกล้วยน้ำว้ามาทำขนมกล้วย การทำข้าวต้มหัวหงอก การทำไส้ขนมจากกล้วยเขียว กล้วยสี ฟักทอง มะพร้าว การทำอาหารพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อให้สอดคล้องกับความเชื่อของชุมชน เช่น แกงผักเขียวใส่เนื้อไก่ใช้เลี้ยงแขกที่มาร่วมงานในวันขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นอาหารที่ใช้ในงานมงคล ผักเขียวแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ความร่มเย็นทำให้คนที่อยู่อาศัยในบ้านที่สร้างขึ้นมีครอบครัวที่ร่มเย็นเป็นสุข การรับประทานแกงขนุนในวันปากปีในช่วงเทศกาลสงกรานต์จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จมีคนคอยเกื้อหนุน อาจวิเคราะห์ว่าการออกเสียงภาษาล้านนาคำว่าขนุนกับเกื้อหนุนออกเสียงคล้องจองกัน

มีความหมายถึงการสนับสนุน การเกื้อหนุน สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ทำอาชีพเกษตรนำพืช ผัก ผลไม้มาประกอบอาหาร ส่วนใหญ่ได้มาจากการทำสวน ทำให้ประหยัด ปลอดภัยจากสารเคมี บางครั้ง ได้จากการแบ่งปันจากเพื่อนบ้าน การรับประทานลาบโดยใช้ผักพื้นบ้านเป็นเครื่องเคียง สะระแหน่ ผัก คาวตอง ต้นหอม ผักชี เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่นำมาเป็นข้อเสนอแนะให้บริโภคอาหารพื้นบ้านเพื่อ สุขภาพ บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงและบริบทชุมชน เพราะนอกจากจะมีคุณลักษณะเป็นอาหาร สมดุลทางคุณค่าด้านโภชนาการแล้ว ยังมีคุณสมบัติอื่นๆ ที่ส่งเสริมสุขภาพนอกเหนือจากคุณค่า ทางด้านโภชนาการพื้นฐาน อีกด้วย เช่น สรรพคุณทางยาจากพืช ผักสมุนไพรที่มีประโยชน์นานาชนิด

ส่วนความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาดา กลิ่นเจริญและ จารุชา ธนิตเดชาภัก (2553) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำผ้าลายเขียนเทียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพอใจในเรื่องการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เนื่องจากการจัด กิจกรรมในการใช้หลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจริง และเป็นการจัดกิจกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีความสุขและสนุกกับกิจกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดจากวิทยากรท้องถิ่น นอกจากนี้นักเรียนมี ความภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของคนสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากการจัด กิจกรรมทุกครั้งมีการวางแผนการสอนร่วมกันระหว่างครู ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างดี เตรียมสื่อ อุปกรณ์ จัดห้องครัว ห้องปฏิบัติกิจกรรมที่พร้อมทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ สุธิตา ศรีปลั่ง, ธีรภานต์ ภาควิชา และกาญจนา บุญสง (2559) ศึกษาโรงเรียนนารองสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 นักเรียนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากครูส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมากกว่าการเรียนรู้ จากการทำแบบฝึกและการท่องจำ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ มีกำลังใจในการ เรียนรู้ และครูส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนกับผู้เรียน ครู ชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อม ในการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติกิจกรรม เนื่องจากนักเรียนได้ฝึกฝน พัฒนาเพิ่มพูน ความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง นักเรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมตามตารางเรียนที่จัดให้ หลากหลาย นักเรียนสนองตอบต่อกิจกรรมเต็มตามศักยภาพ และขีดความสามารถของตนเองและได้ เรียนรู้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ควรนำรูปแบบและวิธีการของการพัฒนาหลักสูตรนี้ ไปใช้วิจัยและพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญา ท้องถิ่นอื่นๆ หรือใช้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับครูผู้สอน ระดับการศึกษาอื่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียน ระดับประถมศึกษา อำเภอต๋อยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้

1. หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถ ปรับเนื้อหา เวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลให้มีความเหมาะสมกับโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาได้
2. หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ครูควรศึกษาเนื้อหา กิจกรรม สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลให้เข้าใจ
3. หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้เป็นหลักสูตรที่ใช้สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในคาบกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ดังนั้นหากครูจะนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ควรศึกษาสภาพปัญหาภายในชุมชนและพิจารณาเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือของชุมชนเพื่อให้การสอนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเกิดประสิทธิผล
4. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร อาจยืดหยุ่นเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรม โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมากที่สุด เพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญ โดยครูและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้สาธิตและอธิบายให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ

